

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ЯК ГОЛОВНИЙ ЧИННИК ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Ліщук Н. В.

*кандидат наук з державного правління,
доцент кафедри економіки та фінансів*

*Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янука
м. Рівне, Україна*

У складі економіко-правового механізму поєднуються як власне економічні регулятори так і правові чинники. Він передбачає організаційно–правову, інституційну, функціональну та економічну (ресурсну) сторони.

Економіко-правовий механізм регулювання в галузі екології складається з різноманітних засобів впливу на економічні інтереси суб'єктів природоохоронних відносин з метою стимулювання впровадження і реалізації ефективних високотехнологічних та інших заходів, необхідних для підвищення рівня екологічної безпеки в країні.

Заходи правового забезпечення економічного механізму охорони довкілля за своєю юридичною природою різні. Це можуть бути заходи як адміністративного, так і цивільно-правового характеру. Але всі вони спрямовані на стимулювання фінансової зацікавленості суб'єктів господарської діяльності.

Головними складовими елементами економіко-правового механізму виступають встановлення лімітів спеціального використання природних ресурсів, лімітів забруднення навколишнього природного середовища, екологічного податку та плати за спеціальне використання природних ресурсів (рентної плати), застосування юридичної відповідальності за екологічні правопорушення, система фінансування і кредитування природоохоронних заходів і місцеві бюджети, природоохоронні фонди, екологізація податкової і цінової систем, підтримка становлення і розвитку екоіндустрії, тощо.

Загальна взаємодія людини і природи в Україні регламентується Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» шляхом встановлення і реалізації процедур охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки життєдіяльності людини [5]. При цьому важливим є розуміння таких термінів як

«навколишнє природне середовище», «природні ресурси», «природокористування».

Саме держава покликана здійснювати управлінську діяльність тими питаннями в суспільстві, які становлять загальний інтерес та є найбільш актуальними для спільноти людей. Наявний історичний досвід переконливо підтверджує гостру необхідність втручання держави у процеси використання і охорони природних ресурсів [4]. Процеси використання природних ресурсів супроводжуються виникненням та необхідністю розв'язання різних за складністю, часом дуже масштабних проблем: економічних, політичних, екологічних, соціальних, технологічних. Вони потребують системного вирішення саме на державному рівні, торкаються стратегічних цілей та інтересів держави, національної безпеки держави, інтересів суб'єктів господарювання, населення, формують зміни у майбутньому суспільства. Необхідність впливу держави на ці процеси і явища є незаперечною.

М. М. Бринчук визначає зміст природоохоронного управління так: «Природоохоронне управління як спосіб впливу на суспільні відносини, які складаються у сфері взаємодії суспільства і природи, має своїм завданням їх упорядкування, координацію та розвиток для досягнення певної мети, а саме підтримання оптимального стану навколишнього природного середовища, його оздоровлення, раціональне використання природних ресурсів і, в кінцевому результаті, створення сприятливих умов для життєдіяльності людей» [1].

Отже, державне управління природокористуванням є складовою загального регуляторного процесу держави в суспільстві. Державне управління здійснюється при використанні будь-яких природних ресурсів і являє собою комплекс заходів, спрямованих на покращення природокористування та зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище шляхом переважного використання економічних та адміністративно-правових важелів, існує як у рамках діючого національного законодавства, так і у рамках міжнародної кооперації, що координує зусилля у виховній, просвітницькій, інформаційній, пропагандистській та іншій екологічній діяльності.

Обов'язок держави здійснювати управління у галузі природокористування закріплений на рівні основного Закону України – Конституції, відповідно до норм якої – «Земля, її надра, атмосферне повітря, водні та інші природні ресурси, які знаходяться у межах території України, природні ресурси її континентального шельфу, виключної (морської) економічної зони є об'єктом права власності Українського народу. Від імені українського народу права власника здійснюють органи державної виконавчої влади та органи місцевого самоврядування...» [2].

Зауважимо, що у всіх нормативно-правових документах сферу природокористування та сферу охорони навколишнього природного

середовища відносять до спільного регулювання. На цьому наголошують також фахівці з природоохоронного (екологічного) права.

Останнє десятиліття показало, що відкидати адміністративні можливості у цій сфері передчасно. Без ефективного управління, адміністративного контролю і впливу неефективно працюють і економічні важелі забезпечення екологічних вимог у господарській діяльності. Тому в основу здійснення екологічної стратегії в сучасних умовах слід покласти ефективний економіко-правовий механізм охорони довкілля, побудований на взаємодії адміністративних та економічних засобів вирішення екологічних проблем і забезпечення сталого розвитку.

Завданням правового регулювання має бути, насамперед, допомога у розв'язанні конфлікту екологічних та економічних інтересів, з тим, щоб екологічно некоректна діяльність стала також і економічно не вигідною, а дотримання екологічних вимог у господарській діяльності навпроти було економічно вигідним. Такий підхід має стати основою екологічної політики держави як системи намірів, програм та засобів їх реалізації досягнення цілей охорони навколишнього природного середовища.

Механізм державного регулювання, у тому числі економіко-правовий механізм в екології, прийнято розглядати як систему, що об'єднує суб'єкт цієї діяльності та об'єкт регулюючого впливу, а також відносить до нього систему права і сам процес його застосування. Економіко-правовий механізм в галузі екології надає державній політиці у цій сфері чіткої цілеспрямованості, формальної визначеності, загальнообов'язковості, сприяє належному врегулюванню відносин у галузі екології, застосуванню превентивних, оперативних, стимулюючих і примусових заходів до юридичних та фізичних осіб щодо використання природних ресурсів та їх відходів, і юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства. Він залежить від економічної, політичної та правової системи суспільства, від особливостей побудови та функціонування державного механізму, а також від еколого-правової культури суспільства [3].

Література:

1. Драган І. О. Напрями реалізації державної політики у сфері природо-користування в Україні. *Вісник Академії митної служби України*. 2011. № 1. С. 37-42.
2. Конституція України від 28 червня 1996 р. // *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Костицький В.В. Екологічна функція держави та економіко-правовий механізм охорони довкілля. *Право України*. 2004. № 1. С. 147.

4. Мартиненко В. О. Удосконалення системи державного управління охороною природного середовища в регіоні. *Теорія та практика державного управління*. 2005. Вип. 1 (10). С. 18-23.
5. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 року // Відомості Верховної Ради України. 1991. № 41. Ст. 546.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО ПІДПРИЄМСТВА

Олійник О. С.

кандидат економічних наук,

доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи

Кам'янець-Подільського національного університету

імені Івана Огієнка

м. Кам'янець-Подільський, Хмельницька область, Україна

Готельно-ресторанна діяльність є ключовою складовою української туристичної індустрії. Розвиток внутрішнього та міжнародного туризму значною мірою залежить від рівня матеріально – технічної бази туристичних компаній, їх галузі, різноманітності мережі та якості послуг, що надаються готелями [1].

В сучасних умовах розвитку туризму розвиток готельного та ресторанного господарств є особливо важливим питанням, яке є одним із основних завдань туристичної послуги – наданням житла та побутовими послугами під час мандрівки. Важливість готельно-ресторанного бізнесу полягає в тому, що він охоплює широкий спектр видів діяльності у сферах туризму, транспорту, роздрібною торгівлі, харчування, страхування, культури, мистецтва, архітектури, дизайну, туристичних послуг та реклами.

Географічне положення України стимулює розвиток туризму, а отже, і державного готельного господарства. Особливістю географічного положення України є те, що Україна знаходиться на перехресті трафіку з Європи в Азію. Як європейська держава, вона межує з країнами Центральної та Західної Європи на заході, з якими відкриваються великі можливості для розширення всебічних зв'язків. Близькість країни до Казахстану, Кавказу, Середньої Азії та Близького Сходу також дає великі можливості для економічного співробітництва. Положення України серед країн Балтії Північного моря забезпечує зв'язки з країнами цих